

(Hekayə)

(Orxan Cavarlıya...)

Ət bazanna atamın tövsiyəsini pıçıldaya-pıçıldaya girdim: yaxşı ət qımızı yox, zoğalı olur. Pərdəsi, piyi də ağappaq! Bir də çalış, anq malın əlini satmasınlar sənə. Ya-zağzi kök mal tapmaq çətin olur.

Qəssablann üzünə yox, saxım ətlərə baxa-baxa təza yağ iyi verən örtülü bazarda addımladım. Qəssablara baxsaydım, üzərindəki ifadə zoğalı ətdən inandırıcı olacaqdı.

Atamın dediyi ətin qiymətini soruşanda, qəssabdan səs çıxmadı. Keçəl, lopabağ, yaşlı kişi var gücüylə yatmışdı. Yuxuda olsa da, sağ əlini baltasının sapından çəkmişdi. Elə bil, ömrünün 60 ilini ağzısız yaşayan bu kişi bayaq əlindəki baltayla biğinin altına vurub özünə ağız düzəltdi. Qalın do-daqlan əsir, gen ağzından ciyərlərinə hava elə dolurdu ki, elə bil, o ciyərlər 60 ildir havaya həsrətdir. Qoca qəssab gördüyü yuxuya mat qalmışdı.

Sarı, nimdaş şalvarına xırda ət tikələri yapışan bu yekəpər qəssab görsən, yuxuda nə görürdü? Şaqq-şaraqla ət doğrayan qəssablara baltasından qopan xırda sümükler, ət tikələri onun köynəyinə, şalvarına deyib yerə dığırılandırı.

Bəlkə də gördüyü yuxunun yelkəni idi xorultusu, hay-küylü bazarda saniyəbəsanıye yüksəlirdi.

Xorultunun nərlitiyə çevrildiyini eşidən dindar qəssab baltasını göyə qaldırıb kimisə hayladı:

– Ayə, durğuzun onu, yene tüpürçəyi nəfəsinə gedib boğulacaq.

Saqqalı az qala qasığına çatan qəssab baltanı göyə qaldıranda yaranan vahiməli şəkildənmi, nədənmi, hamı əlini saxladı. Sallaq-xanada ani sükut yarandı. Əlini önlüyünə silə-silə xoruldayan kişiye yaxınlaşan gənc qəssablardan biri emre müntəzir görünməsin deyə

Sərdar Amin

dindara baxıb deyindi:

– Əxi, boğular-boğular da! Özün deməmişdin, boğulub ölen şəhid sayılır?

– Suda boğulanı deyirəm, tüpürçəyində yox!

Dindar qəssab bunu deyib baltanı əsəblə kötüyə çırpdı, sallaq-xanadakı ani sükut orucunu pozdu. Baltalar təzədən neft buruqları kimi kütüklərə təzimə davam etdi.

Ancaq bu təzimi başlanan zər-

Rəsul nəyə demək istəyir...

bədən sonra xoruldayan qəssab oyanmışdı. Oyanan kimi də hövlənək "Rəsul!" demişdi. Əllərini önlüyünə silən cavan qəssab da, onun oyandığını görüb piştaxtasına qayıtmışdı. Piştaxtasına çatanda da dodağının altında "Rəsul çıxacaq axırına!" demişdi.

Kişi də özünə baltayla təzəcə düzəltdiyi körpə ağzını marçıldadıb yazıq-yazıq ətrafa baxmışdıq

O yazıq gözləri görəndən sonra eti hekayəyə dəyişdim. Deyinən qəssaba yaxınlaşıb Rəsulun kim olduğunu soruşanda əvvəl cavab vermədi. Sonra müştərini qaçırməsın deyə astadan dedi:

– Oğlu. Fərari... İtkin... Bilinmir hardadı.

***

Rəsul toranlıqda Məryəm gölünün sahilində çömbələndə hər yerdən əlini üzmüşdü. Dörd gün idi möcüzə gözleyirdi. Möcüzə isə gecikirdi

Sabah əsgər gedəcəkdi. Müharibə isə dördcə gün idi başlamışdı. Əsgərgetdi şanlıyında birca anasının üzündə şadlıq görməyənədə azcana sevinəsə də, bu sevinc qadının gözlerini ondan çəkib yanına gələndə qədər davam etmişdi. Anasının səs-küyün içində Rəsulun qulağına pıçıldadığı bu cümlə onu Məryəm gölünün sahilinə gətirmişdi:

– Quzu, "kənd soveti" deyir, sizi gedən kimi müharibəyə aparmayacaqqlar, üç ay təlimdə olacaqsız. O vaxta müharibə bitəcək. Qorxma.

"Qorxma" sözüne qədər birtəhər dözmüşdü, anasının son sözü onu tentitmişdi. Qulağını anasının ağzından çəkib üzünə baxmışdı. Elə bu an çalğı, hay-küy içindən qaratomyğun həyəcan qıyı eşidilmişdi. Bu qiydan sonra Rəsul de-

məyə söz tapmamışdı. Təəssüflə anasının üzünə baxmışdı.

Bəlkə də anası o sözləri deməşəydi, onu heç olmasa bir adamın başa düşdüyünə inanardı, təsəlli tapardı, ümidini Məryəm gölünə bağlamazdı. Lap müharibənin içinə düşsəydi də, erməni minası onu parça-parça etsəydi də, bu qəder çaresiz qalmazdı.

Rəsul dərini heç kəsə danışa bilmirdi. Heç erk edib özünə də pıçıldamağa söz tapmırdı. Müharibədən qorxurdumu? Yox! Rəsulun heyfi gəlirdi.

Onu alatoranda Məryəm gölünün yanına gətirən əfsanələr idi. Məryəm gölünün kəramətinə bənihadəm şakk gətirməsə də, üstü yam-yaşıl yosunla, ərplə örtülən bu bədheybət gölə kimsə yaxın düşməzdi. Adının mənasını bilan sonuncu qar da illərdir sayıqlayırdı.

Qədimdə bura sağalmaz xəstələr, xora içində boğulan zavallılar gələmiş, çarləyan insanlar suya girib çıxandan sonra şafa taparlar-mış.

İndi Məryəm gölü birçə gecələrin işinə yarayırdı. Yalnız gecələr lil qoxan Məryəm gölünün cəng atan sahillərindən başlayar, kənd zülmət payını bu gölün ətəklərindən alardı. Kəndin tən ortasındakı bu axmaz gölün möcüzələrindən biri də o idi ki, bura nə bir arx tökülürdü, nə bulaq axırdı. Ancaq göl qurumurdu ki, qurumurdu. Deyirdilər, Məryəm dibindən su içir.

Məryəmin təkçə kəraməti yox, vahiməsi də xeyli əfsanələrə hekayət olmuşdu.

Heç kəs bu hekayətləri evinə buraxmaq istəmirdi. Gölün yaxınlığındakı evlərin sahibləri də yavaş-yavaş dedə-baba yurdlarını dağıdib yerində təzə binə salır, gölə baxan divarlarında birçə dənə də olsun pəncərə qoymurdu. İldən ilə kəndin tən ortasındakı Məryəm gölündən hamı üz çevirirdi. Kəndin ortası dəyişirdi

İndi Rəsulun da hamıdan ümidi üzülürkə, təkləndikcə içində vahimə yaranmışdı. Məryəm gölünün böyük vahiməsi ahənribə kimi Rəsulun balaca köksünü qabardıb özünə çəkmişdi.

Sabah əsgərə gedəcək Rəsul quzu qurda dartıran kimi alatoran vaxtı Məryəmə yaxınlaşdı.

Sağalmaq istəyirdi. İçindəki vahimənin keçməsinə istəyirdi. İs-

təyirdi müharibəyə gözündə şimşək getsin. Hər addımını atanda heyfsilənməsin.

Asta-asta qaranlığa təslim olan gölün sarmaşıq örtən o başı gündüzlər də görünməz idi, o da qala alatoranda.

Gölün kənarında durub ətrafa baxdı. Sonra qüdsi bir ehtirasla köynəyini soyunub əlində tutdu. Alatoran sahilə gənc bədəni ağardıqca göl yaraşığa gəldi. Daim dibindən su içən Məryəm gölünə Rəsulun qaməti boyda su töküldü. Əgər kənd adamları evlərinin pən-

cərələrini Məryəm gölünə bağlamasaydı, təzə bir əfsanə yaranardı. Deyirdilər, hər axşam alatoranda Məryəm gölünə süd şələəsi axır.

Rəsul qız nəfəsi dəyməyən bəyaz sinəsinə yazdığı duanı pıçıldadı. Həmin duanı zülmət gecələrdə atını tapmayanda, sərxoş atası anasını döyəndə pıçıldayırdı:

"Allahım, nə yaxşı ki, ayaqların yoxdur, yoxsa sən də bizi tək edərdin. Nə yaxşı ki, gözlərin yoxdur, yoxsa sən də təkçə birini sevdədin. Allahım, nə yaxşı ki, yoxsan, yoxsa sənə də inanmazdıq".

Lil, yosun, kif iyi burnuna dəy-dikcə duasının sehrini hiss etdi.

Daha bir sentyabr yağışına qonaq olan qoca Məryəm gölü soyumuşdu. Ayaqları dərinə batdıqca suyun buz kimi olduğunu hiss etdi. Bu an heyfsiləndiyinin adını tapdı. Bu duanı ondan başqa kimsə bilmirdi. Bəyaz köksünə yazdığı başqa fikirlər, hekayələr də gəlib hulumunda durdu. Heç birini yazmamışdı, kimsəyə danışmamışdı. Danışmadan, yazmadan ölmək istəmirdi.

Məryəm gölünün sarmaşıqların yosunlara sarıldığı zülmət başına yaxınlaşdıqca qabağında təzə bir dünya açıldı. Bəlkə də, kənd adamları bir əsrdir gölün bu başından xəbərsiz idi.

Sarmaşıqları yosunlardan ayıraraq yeni dünyaya keçdi. Yaşıl tavanlı gölün altında yosun qoxusundan daha çox payız çiçəklərinin ətəri gəlirdi. Burda gölün suları ilıq, havası təmiz idi.

Titrətə də, vahiməsi içindən çıxırdı. Ömrünün qalan payını bu sarmaşıq tavan altında, bu yosun döşək üstə yata bilirdi.

Xeyli vaxt sinəsində bəslədiyi, kimsəyə danışmağa qısqandıqı

hekayətin qəhrəmanı içindən çıxmaq istəyirdi.

Kimse ona hekayət danışmağa səsleyirdi. Danışdıran kəsi də özü yaratmışdı. Tək qalanda "ol" demədən yaradırdı belələrini. Özünə düşmən, dost, Allah düzəltməyi bacarırdı Rəsul.

– *Qədimdə ən ağır susan, simi dərinə gömən adamlar belə danışdınrlarmış.*

– *Dirmaqları çəkirdilər?*

Rəsul sinəsinə sürtülən sabah-güllərindən birini öpüb dedi:

– *Yox. Soyuğa verib qızdırmalı edirlər. Titrətdirlər. Qızdırmalı olanda adam sayıqlayır. Kimi ki danışdıra bilmirdilər, ona həqiqəti sayıqladırdılar.*

– Onda sayıqla.

– Mənim qəhrəmanım sehri təşbehələrlə adamları istədiyi şeydən iyrendirə bilir. Sevdiklərimizi elə şeylərə bənzədir ki, məşum oxşarlıq insanları dəhşətə gətirir. Bizi hər şeydən, istəsə, yaşamaqdan da iyrendirə bilər. Bunu dünyada heç bir dərman, mələhəm bacarmaz.

– Gəlsin, mənə qəlyandan iyrendirsin.

– Ən asanı budu.

İçə boşalan kimi mübarək su Rəsulun köksündəki boşluğa doldu. Allah da görürdü ki, bu üzde əvvəlki Rəsulun simasından əsər-əlamət yoxdur. Son çırıptıdan sonra ətrafındakı yosunlar, yaşıl ərp yarılmışdı. Özü boya şəffaf səthdə asta-asta batırdı. Gözləri dəhşətdən yox, heyrtədən bərəlmışdi. İndi Allah yox, bir adəm övladı da bəs edərdi həqiqəti anlasın. Bir adəm övladı onun üzünü görşəydi, başa düşərdi ki, Rəsul nəyə demək istəyir.

Şahvarın vaxtsız saraldıb sarmaşıqların üstünə sərdiyi bir neçə sarı qoz yarpağı başqa bir şahvarın sığalıyla yelləndi, yelləndikcə də onlar Rəsulun gözündə sarmaşıq yuvadan başlarını əsə-əsə qaldıran etçə quş balalarına oxşadı.

Uzaqda "Böyük Vətən Müharibəsində həlak olanların xatirəsinə" salınmış kiçik parkdakı nəhəng küknar ağacları nənnci üfütqədə göy tüstü kimi səmaya yüksəlirdi.

Sudan doyan bədəni üzə çıxmışdı. Son çırıptıda yarıdğı yaşıl ərp, yosunlar öz yerini tutur, Rəsulun üstünü örtürdü. Gecədən xeyli keçmiş bir topa yosun qadın əli kimi astaca alınandan aşağı sürüşüb açıq qalan gözlərini örtüdü.

Qoca Məryəm gölü yosunla örtülü üzündə ayı əks etdirə bilməsə də, sarmaşıqlar altında xoşbəxt idi.